

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

Національний університет «Запорізька політехніка»

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра Українознавства та загальної мовної підготовки

(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор (перший проректор)

18.09.2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗПВ02 Історія України в персоналіях

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 173 Авіоніка,

(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Електротехнічні комплекси та системи літальних апаратів

(назва спеціалізації)

інститут, факультет Фізико-технічний інститут, Електротехнічний факультет

(назва інституту, факультету)

мова навчання українська

2020 рік

Робоча програма Історія України в персоналіях для студентів
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності 173 – Авіоніка

освітня програма (спеціалізація) Електротехнічні комплекси та системи літальних апаратів

(назва освітньої програми (спеціалізації))

„___” _____ 2020 року - ___ с.

Розробники: Біленко Т.Г., доцент кафедри українознавства та загальної мовної
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

підготовки, к.ф.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Українознавства та загальної мовної підготовки

Протокол від “___” _____ 2020 року №___

Завідувач кафедри Українознавства та загальної мовної підготовки
(найменування кафедри)

«___» _____ 20___ року _____ (Чернова І.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією _____ ЕТФ _____ факультету
Електротехнічний
(найменування факультету)

Протокол від “_17_” вересня _____ 2020 року №_1_

«_17_» вересня 2020 року Голова _____ (Антонов М.Л.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми*

«___» _____ 20___ року Керівник групи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

*Якщо дисципліна викладається невідпусковою кафедрою

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 17 Електроніка та телекомунікації (шифр і назва)	Варіативна	
	Напрямок підготовки <u>173 Електротехнічні комплекси та системи літальних апаратів</u>		
Модулів – 1	Спеціальність - <u>173_Авіоніка</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 7		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – діяльність української еліти в українському історичному процесі		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 4	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	14 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	–
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		58 год.	78 год.
		Індивідуальні завдання:	
4 год.	6 год.		
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 30 % до 70 %
- для заочної форми навчання – 6 % до 94 %

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів базових теоретичних знань з актуальних проблем появи, функціонування національної еліти України. Зосередження уваги студентів на тому, що особистість є рушієм історичного процесу, що значним чином видатні історичні персонажі безпосередньо впливали на розв'язання історичних подій.

Завдання: формування у студентів уміння давати характеристику ключовим особистостям, аналізувати історичні процеси, вести дискусію з суспільно-історичних тем, сприймати та оцінювати сучасну історико-політичну дійсність.

У результаті опанування навчальної дисципліни «Історія України в персоналіях» у студента повинні бути сформовані наступні **загальні компетентності:**

ЗК01 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК02 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації.

ЗК03 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК05 Здатність спілкування державною мовою як усно так і письмово.

ЗК07 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК08 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Компетентності за дисципліною:

- здатність здійснювати професійну діяльність у сфері авіоніки автономно і відповідально, дотримуючись законодавчої та нормативно-правової бази, а також державних та міжнародних вимог (ФК 1);

- здатність застосовувати загальногуманітарні знання в межах засвоєння предметної області та розуміння професії; навички міжособистісної взаємодії (ФК 13);

- здатність характеризувати діяльність історичних осіб;

- здатність до аналізу історичних процесів, подій та фактів минулого та сьогодення;

- здатність порівнювати хід української історії з історичним розвитком інших народів світу, зокрема історіями народів Західної Європи та Америки;

- здатність брати участь у дискусіях з суспільно-історичних тем;

- здатність до використання категорійно-понятійним апаратом історичної науки та довідковими матеріалами з історії України;

- здатність до адекватного сприйняття і оцінки сучасної історико-політичної дійсності.

- здатність до орієнтації в основних напрямках сучасної української політики, а також до їх об'єктивної оцінки;

- здатність до виявлення всебічної обізнаності в питаннях української історії в персоналіях;

Очікувані програмні результати навчання:

РН 2 Автономно отримувати нові знання в своїй та суміжних областях з різних джерел для ефективного розв'язання спеціалізованих задач.

РН 6 Критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у професійній діяльності.

РН 7 Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

РН 9 Розуміння сучасних філософських теорій і основних набутків світової та національної культури, їх творче осмислення та навички застосування у професійній діяльності, зокрема при спілкування з колегами:

- впроваджувати знання з української історії в персоналіях до євроінтеграційних процесів становлення сучасної освіти та науки;

- застосовувати знання особливостей українського менталітету та слов'янського світогляду в процесі подальшого формування сучасного європейського менталітету;
- демонструвати стійке розуміння економічних, політичних та соціальних особливостей різних історичних епох;
- аналізувати взаємовпливи історичного розвитку європейських країн.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль №1. Від найдавніших часів до 1917 р.

Тема №1. Найдавніша історія України

Вступ до курсу. Мета, завдання і предмет курсу. Розподіл суспільства на верстви. Визнання, що будь-яке рішення приймається особою, відповідно особистість і є прогресом людства. Методичні поради до вивчення курсу. Повсякденне життя первісного збирача та мисливця. Господарське та соціальне життя землероба українського енеоліту. Кочовики України (Атей, Скілур, Інісмей, Атілла). Політичне та соціальне життя давньогрецького колоніста.

Легендарні постаті давньослов'янської історії (Бож, Кий, Мезамир). Заснування і розвиток Києва та інших міст. Федерація союзу племен "Русь". Передумови утворення феодальної держави на Русі. Племінні князіння. Перша східнослов'янська держава - Київське князівство Аскольда і Діра.

Тема № 2. Київська Русь та її політики

Загарбання Києва Рюриковичами. Дружинний період – діяльність князів Олега та Ігоря. Успішні походи на Візантію Олега Віщого. Менш вдала зовнішня політика Ігоря.

Княгиня Ольга – її візит на найвищому рівні до Візантії. Запровадження "погостів" та "уроків".

Активні завойовницькі походи князя Святослава. Його прагнення створити супердержаву. Балканські походи. Переяславець на Дунаї.

Ранньофеодальна монархія князя Володимира Великого. Адміністративна, судова та релігійна реформи. Хрещення Русі. Історичне значення християнізації Русі. Зміцнення феодальної монархії. Князь Ярослав Мудрий. "Руська правда". Впровадження нового принципу спадкоємства "від брата до брата" замість старого "від батька до сина". Переважно мирна зовнішня політика. Династичні шлюби родичів Ярослава Мудрого.

Тимчасова політична стабілізація суспільства: Володимир Мономах, Мстислав Великий. Занепад Київської Русі з другої половини XI століття.

Тема № 3. Україна в період розвинутого середньовіччя (XII-XVI ст.)

Ярослав Осмомисл – мудрий правитель Галицького князівства. Його протистояння з боярами. Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславич. Чингізиди – монгольська династія правителів, які захопили Давню Русь. Батий. Облога Києва. Похід на Угорщину територією Галицько-Волинського князівства і назад. Князь Данило Галицький та його боротьба проти боярства за владу. Внутрішня і зовнішня політика князя Данила, боротьба з монголо-татарами за незалежність українських земель. Князь Данило – король Галицько-Волинського королівства. Смерть короля Данила. Останні представники династії Романовичів. Галицько-Волинське королівство як форма української державності.

Гедеміновичі – литовська династія правителів та їх шлях заволодіння Волинню. Битва при Синіх Водах – припинення золотоординського панування. Приєднання українських земель до складу Великого князівства Литовського. Політика великих литовських князів Витовта та Свидригайла на українських землях. Український вплив на політичне та суспільне життя Литовського князівства.

Боротьба за галицькі землі між Польщею та Литвою. "Руське королівство". Передумови польсько-литовської інтеграції. Кревська унія між Литвою та Польщею. Литовські статuti 1529, 1566 років.

Олельковичі - литовсько-білорусько-український князівський рід, князі слуцькі та київські. Очільники удільних князівств в українських землях.

Костянтин Острозький – військовий і державний діяч Великого Князівства Литовського, Руського та Жемайтійського. Активні військові дії з московітами, татарами, поляками. Визнаний одним з найкращих полководців XVI ст. Його наступник Василь Острозький – руський князь, магнат, воєнний, політичний і культурний діяч, меценат. Один з найзаможніших і найвпливовіших магнатів Великого Князівства Литовського у Речі Посполитій, сенатор Речі Посполитої, засновник Острозької академії. Некоронований король Русі.

Створення Речі Посполитої. Люблінська унія та роль у її підписанні української знаті. Литовський статут 1588 р. Магдебурзьке право.

Тема № 4. Запорозьке козацтво

Дмитро Вишневецький (Байда). Запорозька Січ – "християнська козацька республіка". Адміністративний устрій та правова система. Політичний устрій Запорозької Січі. Феномен козацької демократії. Церква на Запорожжі.

Козацтво – провідна суспільно-політична сила України. Кшиштоф Косинський. Северин Наливайко. Боротьба козацтва проти турецько-татарської агресії на українські землі та польсько-шляхетської експансії.

Видатний гетьман запорозьких козаків – Петро Сагайдачний. Ідея автономії запорозьких земель. Походи козаків проти Османської імперії та її васалів.

Козацько-селянські повстання 20-30-тих рр. XVII ст. – спроба вирішити соціально-економічні проблеми: Марко Жмайло, Тарас Федорович (Трясило), Іван Сулима, Павло Бут (Павлюк), Яків Острянин та Дмитро Гуня.

Іван Сірко – кошовий отаман Війська Запорозького Низового. Успішні походи на Москву і на татар. Відновлення православ'я.

Тема № 5. Провідники національної революції середини XVII ст.

Богдан Хмельницький – лідер національної революції. Початок повстання. Визволення повстанцями Запорозької Січі. Початок Національної революції: причини, рушійні сили, характер, хронологічні межі, періодизація. Перемоги під Жовтими водами та Корсунем. Виникнення ідеї створення національної держави. Розгортання національно-визвольної боротьби на всіх етноукраїнських землях. Звільнення Лівобережжя. Формування державних інституцій і активізація зовнішньополітичної діяльності Богдана Хмельницького. Зборівська угода. Реорганізація адміністративно-територіального устрою. Похід армії на Західну Україну. Облога Львова та Замостя. Польсько-українське перемир'я. Визнання Польщею автономії козацької України. Молдавські походи Богдана Хмельницького. Відновлення воєнних дій. Поразка під Берестечком. Білоцерківська угода. Негативні наслідки довготривалої боротьби за незалежність. Битви під Батогом і Жванцем.

Пошук союзників у боротьбі з Річчю Посполитою. Зближення України з Московією. Переяславська рада. "Березневі статті" та їх значення. Реалізація ідеї спадковості гетьманської влади. Завершальний етап Визвольної війни. Воєнні дії 1654-1657 рр. Смерть Богдана Хмельницького та історичне значення його діяльності.

Максим Кривоніс – улюбленець народних мас. Його активна військова діяльність. Протистояння з Яремою Вишневецьким.

Основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики Івана Виговського. Укладення Гадяцької угоди. Битва під Конотопом. Антигетьманська опозиція.

"Руїна". Громадянська війна та її політичні наслідки. Перехід булави до Юрія Хмельницького. Переяславський договір (1659). Чуднівська угода з Польщею. Розкол України на два гетьманати. Андрусівський договір. Гетьмани Лівобережжя. Гетьмани Правобережжя.

Возз'єднання козацької України та обрання Петра Дорошенка її гетьманом. Бучацька угода. Іван Самойлович – гетьман "обох сторін Дніпра". Петро Дорошенко здає гетьманські клейноди - завершення Національної революції поразкою. Особливості та значення революції в історії України.

Тема 6. Поступове знищення автономії Гетьманщини

"Трактат про вічний мир" - остаточне закріплення поділу України. Адміністративно-політичний устрій Лівобережжя (Гетьманщина, Слобожанщина, Запорожжя). Гетьман Іван Мазепа. "Коломацькі статті". Участь України у Північній війні. Союз Івана Мазепи зі Швецією. Полтавська битва 1709 р. Ліквідація Запорозької Січі. Пилип Орлик – гетьман у вигнанні. Конституція Пилипа Орлика.

Гетьман Іван Скоропадський. Українська політика Петра I після Полтавської битви. Обмеження гетьманських прав. Гетьманство Павла Полуботка. Малоросійська колегія. Перше скасування гетьманства. Відновлення гетьманства і гетьманування Данила Апостола.

Клан Розумовських та їх роль в історії України. Олексій Розумовський. Гетьманування Кирила Розумовського – "золота осінь" української автономії. Українська політика Катерини II. Ліквідація гетьманства і затвердження Малоросійської колегії. Знищення Запорозької Січі. Скасування козацької автономії на Слобожанщині. Остаточна ліквідація полкового поділу на Лівобережжі. Юридичне оформлення кріпацтва на українських землях. Перехід земель Правобережної України до складу Російської держави. Малоросійська губернія. Історичне значення Гетьманщини.

Гетьман Семен Палій. Поширення гайдамацького руху. Коліївщина. Максим Залізняк та Іван Гонта – протестувальники проти соціально-економічного гноблення. Наслідки гайдамацького руху.

Олександр Безбородько – будівничий європейської модерної державності нового часу. Діяльність українця у вищих ешелонах російської влади. Дипломатична діяльність. Приведення на престол Павла I.

Тема 7. Перша половина XIX ст. – час зародження української еліти

Масонство – символ відносної незалежності заможних українців. Дві хвилі впливу: російська і польська. Початок українського національного відродження. Південне товариство. Товариство об'єднаних слов'ян. Брати Муравйови-Апостоли. Михайло Бестужев-Рюмін. Кіндрат Рилєєв - прихильник ідеї національного визволення України. Виступ декабристів. Повстання Чернігівського полку. Суд над ними.

Устим Кармелюк. Посилення панщини. Закріпачення селян Південної України. Селянські повстання. Рекрутська повинність. Загострення соціально-економічних протиріч в Україні.

Суспільно-політичний рух. Греко-католицьке духовенство – "будителі" галицької національної свідомості. Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич і Яків Головацький – "Руська трійця". Альманах "Русалка Дністровая".

Кирило-Мефодіївське братство. Микола Костомаров, Тарас Шевченко, Георгій Андрузький, Василь Білозерський, Микола Гулак, Пантелеймон Куліш. Ідея панславізму. "Книга буття українського народу".

"Весна народів". Національно-визвольний рух в Галичині. Григорій Яхимович. Головна Руська Рада. Газета "Зоря Галицька". "Галицько-руська матиця". Микола Устиянович та його участь у "Соборі руських учених" у Львові. У Північній Буковині виступ депутата австрійського райхсрату Лук'яна Кобилиці у Вижниці перед селянами.

Культурно-просвітницький етап національного руху. Українофіли. "Хлопомани". Володимир Антонович. Громадівський рух і посилення репресій з боку царизму. "Молоді громади". Михайло Драгоманов. Андрій Желябов, Микола Кибальчич та Софія Перовська – революційні народники. Вбивство імператора. Суд над злочинцями.

Народовство і москофільство у Галичині. Заснування політичної організації "Руська рада". Створення друкованого органу народовців — газети "Діло", першої політичної народовської організації "Народна рада". Іван Франко та Русько-українська радикальна партія.

Створення українських політичних партій. Микола Міхновський. "Самостійна Україна". Участь партій у революції 1905-1907 рр. Сергій Єфремов. Товариство українських поступовців. Перша світова війна і розбрат між українцями двох імперій.

Змістовий модуль №2 Від початку XX ст. до сучасності

Тема № 8. Час зародження української еліти - XIX ст. - поч. XX ст.

Масонство – символ відносної незалежності заможних українців. Дві хвилі впливу: російська і польська. Початок українського національного відродження. Південне товариство. Товариство об'єднаних слов'ян. Брати Муравйови-Апостоли. Михайло Бестужев-Рюмін. Кіндрат Рилєєв - прихильник ідеї національного визволення України. Виступ декабристів. Повстання Чернігівського полку. Суд над ними.

Устим Кармелюк. Посилення панщини. Закріпачення селян Південної України. Селянські повстання. Рекрутська повинність. Загострення соціально-економічних протиріч в Україні.

Суспільно-політичний рух. Греко-католицьке духовенство – "будителі" галицької національної свідомості. Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич і Яків Головацький – "Руська трійця". Альманах "Русалка Дністровая".

Кирило-Мефодіївське братство. Микола Костомаров, Тарас Шевченко, Георгій Андрузький, Василь Білозерський, Микола Гулак, Пантелеймон Куліш. Ідея панславізму. "Книга буття українського народу".

"Весна народів". Національно-визвольний рух в Галичині. Григорій Яхимович. Головна Руська Рада. Газета "Зоря Галицька". "Галицько-руська матиця". Микола Устиянович та його участь у "Соборі руських учених" у Львові. У Північній Буковині виступ депутата австрійського райхсрату Лук'яна Кобилиці у Вижниці перед селянами.

Культурно-просвітницький етап національного руху. Українофіли. "Хлопомани". Володимир Антонович. Громадівський рух і посилення репресій з боку царизму. "Молоді громади". Михайло Драгоманов. Андрій Желябов, Микола Кибальчич та Софія Перовська – революційні народники. Вбивство імператора. Суд над злочинцями.

Народовство і москофільство у Галичині. Заснування політичної організації "Руська рада". Створення друкованого органу народовців — газети "Діло", першої політичної народовської організації "Народна рада". Іван Франко та Русько-українська радикальна партія.

Створення українських політичних партій. Микола Міхновський. "Самостійна Україна". Участь партій у революції 1905-1907 рр. Сергій Єфремов. Товариство українських поступовців. Перша світова війна і розбрат між українцями двох імперій.

Тема 9. Національно-визвольні змагання 1917-1921 рр.

Михайло Грушевський – видатний українець доби Центральної Ради. Всеукраїнський національний конгрес. Чотири універсали Центральної Ради. 29 квітня 1918 року – прийняття Конституції УНР, вибори першого Президента УНР і день повалення Центральної Ради.

Павло Скоропадський: становлення гетьманського режиму. "Українська держава гетьмана Павла Скоропадського". Закон про тимчасовий державний устрій: заміна демократичної парламентської форми державного управління авторитарним режимом. Ставлення різних партій до нової влади. Склад і програма уряду. Затягування з вирішенням земельного питання. Селянські повстання. Розкол між урядом і суспільством. Спроба гетьмана порозумітися з українською демократією. Міжпартійний блок – Український Національний Союз (УНС). Новий коаліційний уряд. Українська держава в зовнішньополітичному контексті. Підписання мирної угоди з Росією. Врегулювання територіальних суперечностей з сусідніми країнами. Залежність зовнішньополітичного курсу гетьманату від Німеччини. Негативне сприйняття країнами Антанти прагнення Української держави до самостійності.

Заклик УНС до повстання проти влади гетьмана. Утворення Директорії. Симон Петлюра. Володимир Винниченко. Перехід військ на бік Директорії. Вступ Директорії до Києва. Створення уряду. Намагання зберегти єдність українських політичних сил. Складність зовнішньополітичного становища.

Політика Владіміра Леніна "красний терор". Розгортання селянського повстанського руху. "Батько" Нестор Махно, Зелений, Василь Чучупак та ін. Отаманщина.

Євген Петрушевич, Кость Левицький, Дмитро Вітовський - утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Проголошення Акту Злуки східних і західних українських земель в єдину соборну державу.

Тема № 10. Міжвоєнний період в українських реаліях

Християн Раковський. Проголошення Української Соціалістичної Радянської Республіки. Прийняття Конституції УСРР. Декларація про об'єднання УСРР і РСФРР на засадах соціалістичної федерації.

Націонал-більшовизм – реакція на інтернаціоналізацію. Микола Скрипник. Олександр Шумський. Микола Хвильовий. Літературна дискусія 1925-1928 рр.

Патріотична ідеологія в Західній Україні. Євген Коновалець. Українська військова організація, її інтерпретація Організація українських націоналістів. Дмитро Донцов – ідеолог

нового формування. Мета та методи боротьби ОУН. Поширення діяльності ОУН на всі західноукраїнські землі.

Суспільно-політичне життя в умовах зміцнення тоталітарної системи. Політичні процеси у справах "Спілки визволення України", "Українського національного центру", "Української військової організації". "Великий терор" 1936-1938 рр. та його наслідки для України. "Розстріляне відродження". Насильницька колективізація. Голодомор 1932-1933 рр.

Августин Волошин. Створення Руської національної ради. Карпатоукраїнська автономія. Проголошення незалежності "Карпатської України". Карпатська Січ. Захоплення Закарпаття Угорщиною.

Тема 11. Друга світова війна та повсюдні відбудова

Переддень війни. Чистки військових. Климент Ворошилов. Семен Тимошенко. Родіон Малиновський. Володимир Судець.

Рух Опору та його течії. Розгортання радянського партизанського руху. Сидір Ковпак. Семен Руднев. Іван Федоров.

Розбіжності в ідеології ОУН: Андрій Мельник та Степан Бандера. Українська повстанська армія: Дмитро Клячківський, Роман Шухевич, Василь Кук.

Йосип Сталін. Участь України у заснуванні та роботі міжнародних організацій. Вихід УРСР на міжнародну арену. Возз'єднання етнічних українських земель у складі УРСР. Голод 1946 р.

Лазар Каганович: друга хвиля переслідувань українофілів.

Тема 12. Десталінізація в Україні

Микита Хрущов – організатор компанії десталінізації. XX з'їзд КПРС.

Процес політичної та культурної десталінізації. Масове звільнення в'язнів.

Складна доля Миколи Підгорного. 1957-1963 року — 1-й секретар ЦК КПУ. За його перебування на цій посаді в Києві розгорнулося масове будівництво житла ("хрущовок"), запрацював Київський метрополітен. У ті часи Підгорний та інші керівники УРСР підтримали ідею Хрущова про широкомасштабні засіви в республіці кукурудзи, що зазнало невдачі. 1963 р. республіку спіткав неврожай. Микита Хрущов зібрав у Києві партійно-господарський актив керівників, де прилюдно вилаяв Підгорного, потім викликав його до Москви й запропонував зайнятися легкою промисловістю СРСР.

Активізація національно-визвольного руху: шістдесятники. Іван Драч. Микола Вінграновський. Василь Симоненко. Микола Холодний. Ліна Костенко. Виступ творчої молоді за демократизацію суспільно-політичного життя в Україні.

Політизація національно-визвольного руху.

Тема 13. "Радянська Україна": застій та дезінтеграція СРСР

Петро Шелест – економічний націоналіст України. Видання 26-томної "Історії міст і сіл УРСР". "Україна наша Радянська".

Леонід Брежнев – доба застою. Згорання демократичних процесів. Неосталінізм. Конституція 1977 р. Посилення централізованої командно-адміністративної системи управління і обмеження суверенітету республіки. Посилення бюрократичного централізму. "Епоха застою". Економічне становище УРСР у 70-х — на початку 80-х років XX ст. Наростання кризових явищ у промисловості і сільському господарстві. Зміни в соціальній та національній структурі населення. Посилення русифікації.

Дві хвилі арештів КГБ українських націоналістів. Активізація опозиційного руху в другій половині 60 — на початку 70-х років XX ст. Форми діяльності дисидентів, їхні політичні вимоги, боротьба за національне визволення. Створення Української Гельсінської спілки.

Володимир Щербіцький та Василь Стус: конфлікт інтересів.

Михайло Горбачов – "перебудова" та її наслідки. Реформування соціалізму не змінюючи системи. Курс на "прискорення" соціально-економічного розвитку, перебудова економіки країни на засадах "нового мислення". Заходи по структурній перебудові народного господарства. Аварія на Чорнобильській АЕС.

Тема 14. Україна: відновлення незалежності

Серпневий заколот 1991 р. та активізація процесу створення українських політичних партій. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум і вибори Президента України. Леонід Кравчук – перший Президент незалежної держави. Розпад СРСР і створення СНД.

Здобутки та прорахунки Леоніда Кучми. Основні тенденції розвитку економіки в другій половині 90-х років. Пошуки шляхів стабілізації на початку XXI ст. Здійснення аграрної реформи. Включення населення у ринкові відносини. Кроки до інтеграції української економіки у європейський та світовий економічний простір. Створення нових політичних партій. Вибори до Верховної Ради України 1994 р. Прийняття Конституції України. Зміни у громадському та суспільно-політичному житті країни. Демографічні зміни. Соціальна диференціація суспільства. Міжнародні відносини України у 90-х роках XX ст. Ядерне роззброєння. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів наприкінці XX ст.

Віктор Ющенко та Віктор Янукович: два полюси зовнішньої політики. "Помаранчева" революція. Визнання результатів III туру президентських виборів. Західноєвропейський курс зовнішньої політики Віктора Ющенка. Обрання В. Януковича Президентом України. Діяльність уряду на чолі з М. Азаровим. Суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток упродовж 2010-2013 рр.

Євромайдан 2013-2014 рр. "Революція гідності". Герої Небесної сотні. Російська агресія. Петро Порошенко. Позачергові вибори до Верховної Ради України. Анексія Криму. «Антитерористична операція» та «Операція об'єднаних сил» на Сході України 2014-2020 рр. Мінські переговори. Спроби реформ, здійснені урядами Арсенія Яценюка та Володимира Гройсмана в 2014-2019 рр., та причини їх невдач.

Переформатування влади. Володимир Зеленський. Вибори Президента України 2019 р. Вибори у Верховну Раду України 2019 р

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Найдавніша історія України	6	2				4	4					4
Тема 2. Київська Русь та її політики	6		2			4	8	2				6
Тема 3. Україна в період розвинутого середньовіччя (XII-XVI ст.)	6	2				4	6					6
Тема 4. Запорозьке козацтво	6		2			4	8	2				6
Тема 5. Провідники національної революції	6	2				4	6		2			4

середини XVII ст.												
Тема 6. Поступове знищення автономії Гетьманщини	12		2		4	6	10				2	8
Тема 7. Перша половина XIX ст. – час зародження української еліти	6	2				4	4					4
Разом за змістовим модулем 1	48	8	6			30	46					38
1												
Змістовий модуль 2												
Тема 1. Час зародження української еліти - XIX ст. - поч. XX ст.	6		2			4	10				4	6
Тема 2. Національно-визвольні змагання 1917-1921 рр.	6	2				4	8					8
Тема 3. Міжвоєнний період в українських реаліях	6		2			4	6					6
Тема 4. Друга світова війна та повоєнна відбудова	6	2				4	8					8
Тема 5. Десталінізація в Україні	6		2			4	4					4
Тема 6. "Радянська Україна": застій та дезінтеграція СРСР	6	2				4	4					4
Тема 7. Україна: відновлення незалежності	6		2			4	4					4
Разом за змістовим модулем 2	42						44					40

Усього годин	90	14	14	4	58	90	4	2	6	78
---------------------	----	----	----	---	----	----	---	---	---	----

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Київська Русь та її політики	2
2	Запорозьке козацтво	2
3	Поступове знищення автономії Гетьманщини (кінець XVII – XVIII ст.)	2
4	Формування модерної нації: друга половина XIX ст. та початок XX ст.	2
5	Міжвоєнний період в українських реаліях	2
6	Десталінізація в Україні	2
7	Україна: відновлення незалежності	2

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	-	-

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Від найдавніших часів до IX ст.	10
2.	Політичні аспекти утворення, розквіту і розпаду держави Україна – Русь (IX – перша половина XIV ст.).	8
3.	Політичні особливості і наслідки перебування українських земель під владою іноземних держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.)	8
4.	Українська козацька державність (друга половина XVII- XVIII ст.)	8
5.	Українське національне відродження (XIX – початок XX ст.).	8
6.	Україна 1920-х – 1940-х рр.	8
7.	Криза радянської тоталітарної системи. Становлення держави Україна (1945 – по сучасність .)	8
	Разом	58

8. Індивідуальні завдання

Для студентів денної форми навчання – 2 індивідуальних домашніх завдання з кожного змістовного модуля.

Для студентів заочної форми навчання – контрольна робота.

9. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;
- пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;
- бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
- ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (історичні карти, малюнки, схеми);
- аналітичний метод – мисленнєвого або практичного розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак;
- індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;
- дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного;
- проблемний виклад матеріалу – для створення проблемної ситуації.

10. Очікувані результати навчання з дисципліни

- знати та вміти аналізувати діяльність головних представників і політичних діячів історії України;
- аналізувати наукову та науково-популярну літературу з історії України в персоналіях;
- дискутувати з проблемних, суперечливих питань з історії України в персоналіях;
- застосовувати знання з історії України в персоналіях у процесі розв'язання професійних завдань,
- здобуття практичних навичок для оцінки поточних політиків, соціокультурних процесів та явищ.

11. Засоби оцінювання

Для студентів денної форми навчання: усне опитування на семінарських заняттях, заслуховування рефератів під час семінарських занять, аудиторна контрольна робота за змістовими модулями, рубіжні контролі.

Для студентів заочної форми навчання: захист контрольної роботи, письмова відповідь на іспитові питання.

12. Критерії оцінювання

Кожен змістовний модуль оцінюється за 100-бальною шкалою.

Під час контролю враховуються наступні види робіт:

- активність роботи студента на семінарському занятті оцінюється до 3 балів. (Всього 7 семінарських занять по 3 бали = 21 бал);
- захист індивідуального домашнього завдання студента оцінюється до 36 балів;
- аудиторна контрольна робота – до 40 балів.

Підсумковий контроль визначається як середня двох контролів за перший та другий змістовні модулі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	

85-89	B	добре	зараховано
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. робоча навчальна програма дисципліни;
2. навчальна програма;
3. силлабус навчальної дисципліни;
4. плани лекційних занять;
5. плани семінарських занять.

14. Рекомендована література

Основна

1. Войтович, Л. Князівські династії Східної Європи (кінець IX — початок XVI ст.) склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. Львів: Інститут українознавства. 2000. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/dynasty/dyn.htm>
2. Гнатюк М. та ін. Сто найвідоміших українців. Київ: Орфей. 2002. 580 с.
3. Гуржій О.І. 100 великих постатей і подій козацької України / О.І.Гуржій, Т.В.Чухліб. Київ: Арій. 2008. 464 с.: іл.
4. Дашкевич Я. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів. 2006.
5. Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка. 2003-2013.
6. Історія України в особах, IX–XVIII ст. / Авт. кол.: В. Замлинський (керівник), І. Войцехівська, Н. Герасименко, О. Гуржій, І. Діптан, С. Єсельчик, А. Іваненко, М. Котляр, М. Палієнко, В. Панашенко, В. Пашенко, Н. Пономаренко, О. Путро, В. Ревегук, П. Сас, Г. Сергієнко, В. Смолій, В. Щербак, Н. Яковенко, Б. Яремченко [Електронний документ]. Київ: Вид-во “Україна”. 1993. 396 с. Режим доступу: <http://histans.com/LiberUA/5-319-01062-1/5-319-01062-1.pdf>
7. Круглашов А. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). Київ: Парламентське видавництво. 2011. [Електронний документ]. Режим доступу: <https://archive.org/details/Politychna/page/n3/mode/2up>
8. Мицик Ю. А. Полководці Війська Запорозького: Історичні портрети // Інститут історії України НАН України, Науково-дослідний інститут козацтва. Редкол.: В. Смолій (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий дім «KM Academia». 1998. Кн. 1. 400 с. [Електронний документ].
Режим доступу: http://shron3.chtyvo.org.ua/Smolii_Valerii/Polkovodtsi_Viiska_Zaporozkoho_istorychni_portrety_Kn_1.pdf

9. Сергійчук В. Що дала Україна світові. [Електронний документ]. / В. Сергійчук. Київ: ПП Сергійчук М.І., 2008. 479 с. Режим доступу: <http://www.history.org.ua/index.php?litera&id=5861&navStart=90>
10. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України. 2004. Т. 1. 760 с. [Електронний документ]. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000816
11. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України. 2004. Т. 2. 812 с. [Електронний документ]. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0003233
12. Федорук Я. Історія України в життєписах князів та гетьманів. Тернопіль. 1999.

Допоміжна

1. Апанович О.М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі / О.М.Апанович. Київ: Либідь. 1993. 286 с.
2. Бажан О. Г. Переслідування інакодумства в центральній Україні у 60-80-х рр. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. 1996. Вип. 1. С. 422.
3. Бажан Олег. До питання про «українофільство» першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста // Історія України: маловідомі імена, події, факти. 2011. Вип. 37. С. 215—246. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40456/14-Bazhan.pdf?sequence=1>
4. Білоус Н.О. Люблінська унія 1569 р.: історіографічні погляди та інтерпретації. Електронний документ. [Режим доступу] https://library.by/portalus/modules/belarus/readme.php?subaction=showfull&id=1409839843&archive=&start_from=&ucat=& (24.02.2020)
5. Верстюк В. Ф. Симон Петлюра: політичний портрет (до 125-річчя від дня народження) // Український історичний журнал. 2004. Вип. 3 (456). С. 112—126.
6. Веденєєв Д. В., Лисенко О. Є. Організація українських націоналістів і зарубіжні спецслужби // Український історичний журнал. 2009. № 3. С. 132—146.
7. Власенко А. К. В. В. Щербицкий и его время. Харьков. 2009. 319 с.
8. Войтович Л. Гольмгард: де правила руські князі Святослав Ігоревич, Володимир Святославич та Ярослав Володимирович? // Український історичний журнал. 2015. № 3 (522) за травень-червень. С. 37—55
9. Волковинський В.Л. Батько Махно / В.Л. Волковинський. Київ: Знання, 1992. 480 с.
10. Володимир Винниченко: [Політ. біогр.] / С. В. Кульчицький, В. Ф. Солдатенко. Київ: Альтернативи. 2005. 374 с., іл.
11. Гайдай Л. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях. Луцьк : Вежа. 2000.
12. Грабовецький В. Олекса Довбуш (1700—1745) / В. Грабовецький. Львів. Світ. 1994. 272 с.

13. Гуржій О. І., Корнієнко В. В. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Київ: Україна. 2004. 192 с. [Електронний документ]. Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Korniienko_Vadym/Hetman_Petro_Konashevych-Sahaidachnyi/
14. Гуржій О. І. Іван Скоропадський. Київ. 2004
15. Драгоманов Михайло Петрович – учений, політик, публіцист. До 170-річчя від дня народження. [Електронний документ]. Режим доступу: <https://kpi.ua/dragomanov>
16. Дужий Петро. Степан Бандера – символ нації. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE-%D0%94%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%B9/25308-1/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD-%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB-%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97>
17. Загребельний І. Націоналізм versus Модерн: життя і творчість Дмитра Донцова в оптиці консервативної революції / Ігор Загребельний. Київ: В-во Сергія Пантюка, 2014. 192 с. [Електронний документ]. Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Zahrebelnyi_Ihor/Natsionalizm_versus_Modern.pdf
18. Замлинський В. Пилип Орлик // Віче. 1994. №3.
19. Зарецький О. Шістдесятництво. [Електронний документ]. Режим доступу: <https://maidan.org.ua/2013/03/oleksij-zaretskyj-shistdesyatnytstvo/>
20. Іванченко Н. Революціонерка Софія Перовська - з гетьманського роду Розумовських. Доля Гетьманських нащадків. Голлівуд відпочиває. Електронний документ. [Режим доступу] <http://gukr.com/article1418.html> (22.02.2020)
21. Казьмирчук Г. Д., Латиш Ю. В. Рух декабристів: дискусійні питання та спроба їх розв'язання (до 180-річчя повстання) // Український історичний журнал. 2005. № 6. С. 50—65.
22. Касьянов Г. В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х рр. Київ. 1995.
23. Кіян О. І. Життєвий та творчий шлях В. Б. Антоновича // Український історичний журнал. 1991. № 2. С. 64—76.
24. Ковальчук М. На чолі січових стрільців: військово-політична діяльність Євгена Коновальця в 1917—1921 рр. Київ. 2010. 288 с.
25. Кононеко В. Інтелектуальна біографія Павла Полуботка: обстоювання традиції «модернізаційною» риторикою (до 350-річчя Павла Полуботка) // Український історичний журнал. Київ. 2010. № 4 (493) (лип.-серп.). С. 39—59.
26. Корсак І. «Імена твої, Україно». Луцьк. ПВД «Твердиня». 2007. 300 с. (Сер. «Пантеон»). [Електронний документ]. Режим доступу: <http://simya.com.ua/books/imena/imena.pdf>
27. Костомаров М.І. Богдан Хмельницький: історична монографія / М.І. Костомаров. Дніпропетровськ. Січ. 2004. 843 с.
28. Кралуєк П. М. Василь-Костянтин Острозький як політичний і культурний діяч. [Електронний документ]. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20140826114825/http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/Kraluk06.htm>
29. Кривошея В. В. Козацька еліта Гетьманщини. Київ: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України. 2008. 452 с. [Електронний документ]. Режим доступу:

- https://web.archive.org/web/20110927055018/http://www.memory.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/1476/krivosheya_51.pdf
30. Крупницький Б. Гетьман Мазепа та його доба. Київ: Україна. 2003. 240 с. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.mazepa.name/hetman-mazepa-ta-yoho-doba/>
 31. Лавріненко Н. Максим Залізняка. Київ. ЕММА. 2012. 79 с.
 32. Лавріненко Н. Під покровом таємниці: Що нам відомо про Максима Залізняка? // День. 2006. № 10, 15.
 33. Латиш Ю. Володимир Щербицький: людина та її епоха // Спільне. 10 серпня 2017. [Електронний документ]. Режим доступу: <https://commons.com.ua/uk/volodimir-sheerbickij/>
 34. Литвин М., Науменко К. Збройні сили України першої половини ХХ століття. Генерали і адмірالی. Львів—Харків. 2007
 35. Лісовий В. Драгоманов і Донцов // Філософська і соціологічна думка. 1991. № 9. С. 83—101.
 36. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ. ВЦ «Академія». 2007. Т. 1: А — Л. 608 с.
 37. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ. ВЦ «Академія». 2007. Т. 2: М — Я. 624 с.
 38. Масненко В. В. Формування образу М. С. Грушевського в масовій свідомості сучасного українського суспільства // Український історичний журнал. 2006. № 5 (470). С. 19–34.
 39. Михайлів Т. В., Михайлів Т. А. Видатні постаті українського державотворення. Довідник. Харків. Основа. 2014.
 40. Михайло Грушевський: біографічний нарис / Р. Я. Пиріг, В. В. Тельвак. Київ: Либідь. 2016. 576 с. : іл. .
 41. Мицик Ю. Отаман Іван Сірко. Запоріжжя. РА «Тандем-У». 1999. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.cossackdom.com/book/booksirko.html>
 42. Нестор Іванович Махно (Воспоминания, материалы, документы) / Автор вступ. ст. и составитель В. Ф. Верстюк. Київ. РИФ «Дзвін». 1991. 356 с.
 43. Павленко С. Іван Мазепа як будівничий української культури. Київ. Вид. дім «КМ Академія». 2005. 304 с. [Електронний документ]. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20131206121212/http://foltranslit.appspot.com/files/pavlenko1.pdf>
 44. Пиріг Петро. Петро Конашевич-Сагайдачний: історичні нариси життя та діяльності // Сіверянський літопис. Всеукраїнський науковий журнал. 2012. Вип. №1-2 (103–104), січень - квітень. С. 18-34. [Електронний документ]. Режим доступу: http://www.siver-litopis.cn.ua/arh/2012/2012_n01_02.pdf
 45. Путро О. І. Гетьман Кирило Розумовський і його доба (з історії державотворення ХVIII століття). Київ. 2008.
 46. Реєнт О. Павло Скоропадський. Київ. Альтернативи. 2003. 304 с.
 47. Сас П. Коли народився Петро Коншевич-Сагайдачний / Український історичний журнал. Київ. № 3 (498) за травень-червень 2011. С. 47.
 48. Сватко Я. Євген Коновалець — творець ОУН. Львів. 2006. 64 с.
 49. Сергійчук В. Симон Петлюра. Київ. Україна. 2004. 448 с.; іл.
 50. Серов Д. О., Таїрова-Яковлева Т. Г. Смерть П. Полуботка в Петербурзі: як це сталося і що саме планував Петро І // Український історичний журнал. Київ. 2015. № 6 (525) (лист.-груд.). 240 с. С. 48—57.
 51. Смолій В.А. Богдан Хмельницький / В.А. Смолій, В.С. Степанков. Київ. Видавничий дім «Альтернативи». 2003. 400 с.

52. Сокирко О. Г. Історія українського козацтва. Нариси у двох томах. Том 1 Козацьке військо періоду «Руїни» 60-70-х рр. XVII ст. Київ. ВД «Києво-Могилянська академія». 2006.
53. Станіслав Кульчицький С. В. Держава, в якій ми прожили 69 років // Дзеркало тижня. 2003. № 1(426). 11—17 січня.
54. Таїрова-Яковлева Т. Г. Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради». Київ. Кліо. 2012.
55. Таїрова-Яковлева Т. Г. Гетьманщина у другій половині 50-х років XVII століття. Причини і початок Руїни. Київ. 1998.
56. Таїрова-Яковлева Т. Г. Руїна Гетьманщини: від Переяславської ради-2 до Андрусівської угоди (1659—1667 гг.). Київ. 2004.
57. Тимченко Р. Євген Петрушевич — лідер Західноукраїнської Народної Республіки (до 150-річчя з дня народження та 95-річчя з дня утворення ЗУНР) // Український історичний журнал. Київ. 2013. № 5 (512) (вер.—жовт.). С. 143—156.
58. Ткаченко А. Іван Драч — поет, кінодраматург, політик. Київ. 2000.
59. Турін О. Греко-католицька церква та українська національна ідентичність в Галичині. Електронний документ. [Режим доступу] <https://tyzhden.ua/History/43211> (25.02.2020)
60. Українська повстанська армія: Історія Нескорених. Львів. ЦДВР. 2007. 352 с.
61. Хома І. Євген Коновалець. Харків. Клуб сімейного дозвілля. 2016. 256 с.
62. Хома І. Історія військового формування Січових стрільців (1917—1919 роки): Монографія. Львів. Вид-во Львівської політехніки. 2016. 240 с.
63. Хома І. Січові стрільці. Створення, військово-політична діяльність та збройна боротьба Січових стрільців у 1917—1919 рр. Київ: Наш час. 2011. 104 с.
64. Чухліб Т. Гетьмани і монархи: Українська держава в міжнародних відносинах 1648—1714 рр. Київ. Нью-Йорк. 2003. 518 с. // НТШ в США; Інститут історії України НАН України, Науково-дослідний інститут козацтва. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0001715>
65. Шаповал Ю. І. Петро Шелест. Харків. Фоліо. 2013. 125 с.
66. Яворницький Д. І. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Дніпропетровськ. Січ. 1991. 70 с.
67. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. Київ. 1993. 416 с.